

FELSZÍNI VIZEK MENNYISÉGE

A Duna 1843 fkm szelvényében 1995. júniusban megvalósult ideiglenes fenékküszöb hatásterületén az 1995. évi szlovák-magyar közös Megállapodás szerint kijelölt felszíni víz észlelő állomásokon 2014-ben is folytatódtak a Megállapodás Szabályzatában meghatározott vízszint észlelések és vízhozam mérések.

A jelentés alá tartozó állomások listáját a melléklet tartalmazza.

A tárgyi munkához felhasznált vízrajzi adatok az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóságon 2003. óta az ISO 9001 szabvány alapján bevezetett minőségirányítási rendszere szerint álltak elő.

Határszelvényben átadott vízhozamok

Az 1995. április 19-i kormányközi megállapodás 2. mellékletében a Felek rögzítették a Duna vízkészletének ideiglenes megosztását. A szabályozás alapján a szlovák Fél a Duna pozsony-dévényi szelvényébe érkező vízhozamok függvényében meghatározott mennyiségű vizet köteles az Öreg-Dunába bevezetni. Átlagos pozsony-dévényi éves érkező vízhozam esetében (2025 m³/s) az Öreg-Dunába bevezetett vízhozamok éves átlagértékének 400 m³/s-nak kell lennie. A minimális átadott vízhozam értéke október 1. és március 31. között 250 m³/s-nál, április 1. és szeptember 30. között pedig 400 m³/s-nál nem lehet kevesebb.

Az éves átlagérték meghatározásánál, az átadott vízmennyiség statisztikai jellemzőinek számításakor az árhullámok idején, az Öreg-mederbe átadott többlet-vízhozam (a 600 m³/s feletti vízmennyiséget) nem vehető figyelembe.

A Duna dévényi szelvényében 2014-ben a rendelkezésre álló napi adatsor alapján a havi és éves jellemző értékek az alábbiak:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szep	okt	nov	dec	évi
minimum	1069	1100	943	1187	1559	1193	1399	1664	1699	1180	1237	1131	943
átlag	1243	1258	1173	1379	2591	1782	1916	2506	2530	2037	1668	1329	1784
maximum	1464	1425	1545	1833	5695	3144	3771	5289	4320	5931	2109	1785	5931

Figyelembe véve a pozsony-dévényi szelvényben meghatározott sokéves átlagos vízhozam értéket, megállapíthatjuk, hogy a vizsgált hidrológiai év az átlagosnál szárazabb évnek tekinthető.

A vízmegosztás tekintetében árhullámnak a 4600 m³/s dévényi vízhozamnál magasabb tetőző vízhozammal érkező árhullámok tekinthetők, abban az esetben az árhullám levezetésére az Öreg-Duna medrét is igénybe kell venni. Ilyen nagyságrendű árhullám 2014-ben az év során három esetben fordult elő, májusban, augusztusban és októberben, kis tartóssággal.

Duna főmeder

A Dunai Albizottság által elfogadott vízhozammérési ütemterv alapján jelen hidrológiai évben is megtörténtek a közös vízhozam-mérések. A főmederbe átadott vízhozamok meghatározása érdekében a rajkai szelvényben, a doborgazi és a helenai szelvényben végeztünk vízhozam-méréseket. A két fél szakértői az elfogadott adatok alapján vízállás-vízhozam

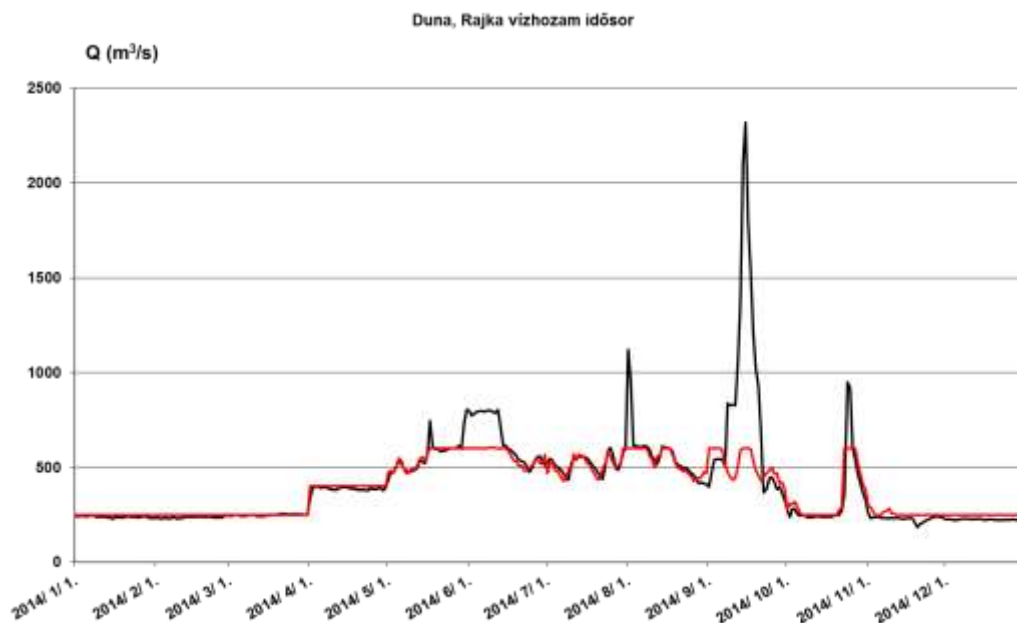
összefüggéseket készítettek. A mérési eredmények közös értékelését követően meghatározták a vízhozamokat (napi vízhozamok idősorait és a jellemző havi vízhozam értékeket az egyes állomásokra vonatkozóan).

A közösen meghatározott vízhozam idősorok alapján az Öreg-meder számára történő vízáradást a következőképpen jellemezhetjük:

A dunai vízáradás havi jellemzőit a következő táblázat tartalmazza (Duna, Rajka):

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szep	okt	nov	dec	évi
minimum	219	222	211	243	376	457	398	387	309	223	173	85	85
átlag	239	237	249	386	563	651	521	567	814	335	230	225	418
maximum	262	254	273	440	1130	828	634	1520	2490	1390	292	295	2490

2014-ben öt alkalommal került sor üzemrendtől eltérő vízmegosztásra. Május közepén, augusztus elején és október végén az érkező kisebb árhullámok miatt szeptemberben pedig a bőszi erőmű csökkentett vízfelhasználása miatt került sor többlet vízáradásra, melyek nem játszanak szerepet az átlagos átadott vízmennyiség meghatározásában. Figyelembe kell azonban venni a május 30 – június 15. közötti időszakban az Öregmeder átöblítése és a Jobb oldali hullámtér részleges elárasztása miatt történt többletvíz mennyiségét.

Ezen elvek alapján a Rajkai vízáradás jellemző értékei a következőképpen alakultak 2014-ban. A napi átlagértékek alapján megállapított minimális érték $184 \text{ m}^3/\text{s}$, a maximális érték pedig $805 \text{ m}^3/\text{s}$.

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szep	okt	nov	dec	évi
minimum	230	229	242	338	433	474	433	412	325	235	184	220	184
átlag	239	237	249	386	558	652	521	536	516	314	230	225	388
maximum	247	251	257	396	805	803	605	600	600	600	262	230	805

Az átlagos értékeke alapján megállapítható, hogy januárban, februárban, áprilisban, novemberben és decemberben az átlagos vízáradás mértéke nem érte el a minimum vízhozamot. Januárban, áprilisban és decemberben a havi maximális érték sem érte el ezt az értéket, hol kisebb, hol nagyobb mértékben elmaradt attól.

A vizsgált időszakban a dévényi vízhozam éves átlagértéke 1784 m³/s, így az átadott vízhozam éves átlagértéke az érkező vízmennyiség 21,7 %-ának felel meg. Az éves átlagérték alapján megállapítható, hogy 2014-ben a vízáradás megfelel a megállapodásban rögzített értékének. A rajkai szelvény vízállás és vízhozam idősorát a melléklet tartalmazza.

Mosoni-Duna vízpótlása

Dunacsúnyi vízpótló műtárgyon történő vízáradás

A Mosoni-Duna számára átadott vízmennyiség két irányból érkezik hazánkba: a dunacsúnyi osztóműtárgyon keresztül, a Megállapodás szerint állandó 40 m³/s-os vízhozammal, valamint a szivárgó csatornán keresztül 3 m³/s-os nagyságrendű vízmennyiséggel.

A dunacsúnyi osztóműtárgyon keresztül érkező vizet magyar oldalon a Rajka I. zsilipen keresztül vesszük át. Az ebben a szelvényben mért átvett vízhozamok havi jellemző értékeit az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	24.60	14.70	22.30	0.00	9.80	22.80	22.50	13.20	0.00	9.40	9.40	29.70	0.00
átlag	35.48	35.88	34.28	32.69	28.27	33.63	33.85	33.54	19.75	27.58	40.88	41.15	33.08
maximum	43.70	43.90	36.10	36.20	35.70	36.10	35.80	35.70	43.40	44.00	43.80	44.00	44.00

Az átadott vízmennyiség éves átlagos értéke 33,08 m³/s volt, ami elmarad a Megállapodás szerinti értéktől. Az év nagy részében kevesebb víz érkezett a Mosoni-Duna számára, novembertől újra a megállapodásban meghatározott vízáradás történik.

Szivárgó csatorna

A Szivárgó csatornán két mérőszelvénynél történt közös vízhozammérés. A szlovák területen a dunacsúnyi műtárgyakkal egy szelvényben, a magyar területen a II. zsilip feletti szelvényben mértünk. A II. zsilipen érkezett vízhozamok hazai jellemzői a következők:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	1.63	1.46	1.29	0.90	1.05	1.20	2.65	2.01	2.11	1.82	1.92	1.92	0.90
átlag	1.92	1.62	1.58	1.63	1.83	2.71	2.88	2.83	2.64	2.48	2.75	2.74	2.30
maximum	2.11	1.82	1.92	2.22	5.90	4.69	3.27	7.40	3.15	2.90	4.51	3.15	7.40

Összegezve a két szelvényben átadott-átvett vízhozamok jellemző értékeit, a Mosoni-Duna számára átlagosan átadott vízhozam 82 %-a a megállapodásban meghatározott értéknek.

Magyar területen végrehajtott vízmegosztás

Az átadott vízmennyiség magyar oldalon az Öreg-meder, a Hullámtéri mellékágak, a Mentett oldali vízpótló, valamint a Mosoni-Duna vízpótlását szolgálja. A vízmegosztás Üzemelési szabályzat rögzíti, melyben a vízpótlások aktuális értékét a Duna dévényi szelvényében érkező vízhozam, valamint az évszakok határozzák meg.

A hullámtér vízellátása

A magyar oldali hullámtér vízpótlás két irányból érkező víz felhasználásával történik. Részben a főmeder felől, a Fenékküszöb és a dunakiliti duzzasztómű feletti bögéből töltőbukókon keresztül, másrészt a Mosoni-Duna számára átadott vízből a Szivárgó csatornán át az V. zsilipen keresztül.

A 3 töltőbukón keresztül érkező teljes vízmennyiség meghatározása a helenai mérőszelvényenél történik, a szlovák Féllel közös vízhozammérések segítségével definiált összefüggés alapján. Az egyeztetett, közösen elfogadott mérések felhasználásával előállított napi átlagos vízhozam idősorok jellemző értékeit a következő táblázatok tartalmazzák:

Töltőbukókon keresztül érkező vízmennyiség havi jellemzői értékei, regisztrált adatsorból számítva (Helena gát):

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	7.60	6.00	9.00	20.70	47.00	61.00	70.00	18.00	15.90	12.00	6.50	7.00	6.00
átlag	15.50	14.00	18.20	40.60	115.00	139.00	105.00	91.20	73.30	29.50	19.00	15.50	56.3
maximum	23.50	24.60	29.6	75.00	200.0	216.0	138.0	211.0	283.0	149.0	49.7	18.9	283

Az V. zsilipen keresztül bevezetett vízhozam mennyisége (regisztrált adatsorból származtatott értékek):

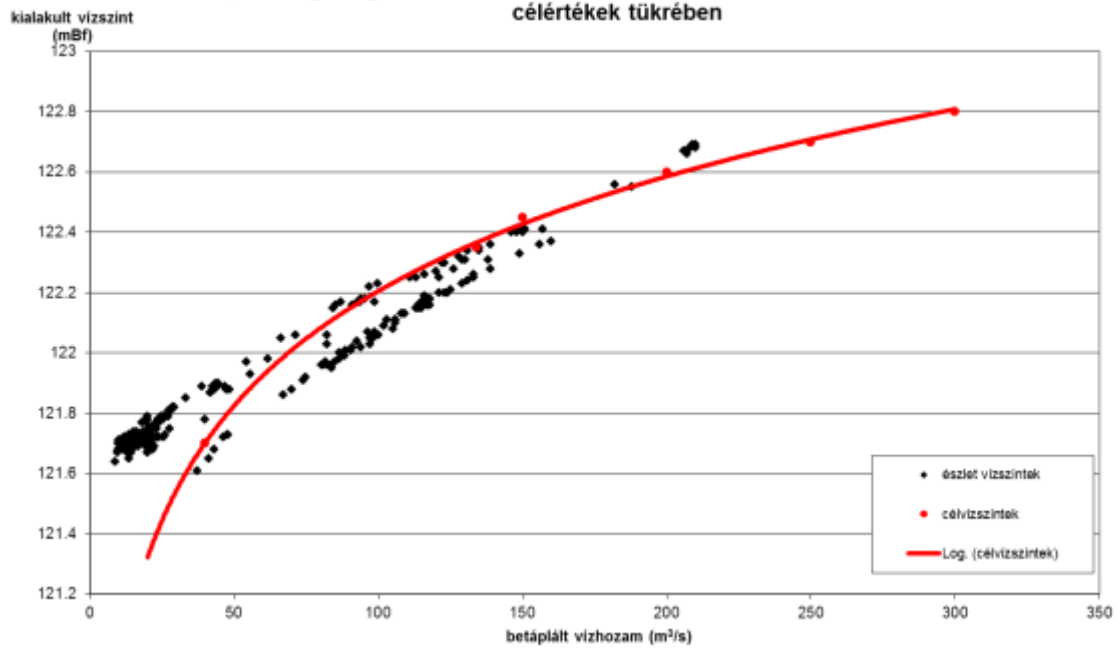
	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	15.50	12.10	25.00	13.40	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00	0.90	26.90	0.00
átlag	25.10	25.01	26.66	22.61	7.21	0.19	0.28	8.85	9.07	20.25	28.37	28.98	16.88
maximum	30.20	30.00	27.80	27.40	22.60	1.60	0.70	23.60	27.20	29.30	29.70	29.50	30.20

Összesen a hullámtérre bejutó vízhozam napi átlagos értékekből származtatott havi jellemzői pedig:

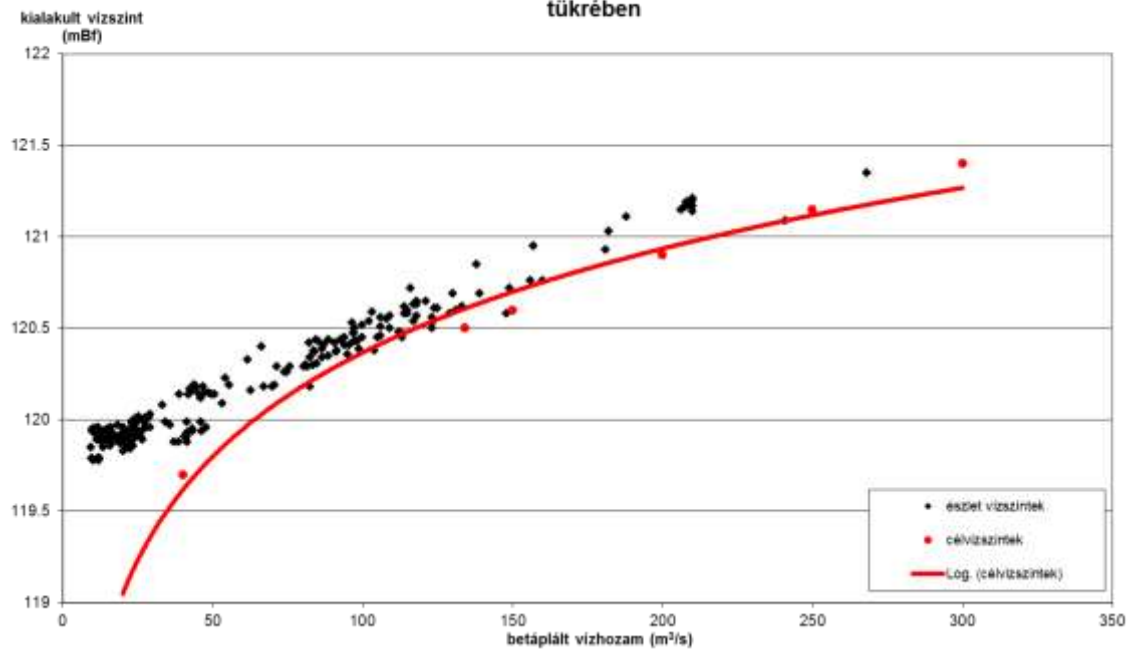
	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szept	okt	nov	dec	évi
minimum	35.5	34.4	38.2	49.1	90.6	66.9	84.1	43.9	38.706	38.4	37.62	43	34.4
átlag	40.6	39.0	44.8	63.2	122.2	140	106	100	82	49.7	47.4	44.5	73
maximum	49.4	44	52	88	153	210	125	160	268	97	57	46.9	268

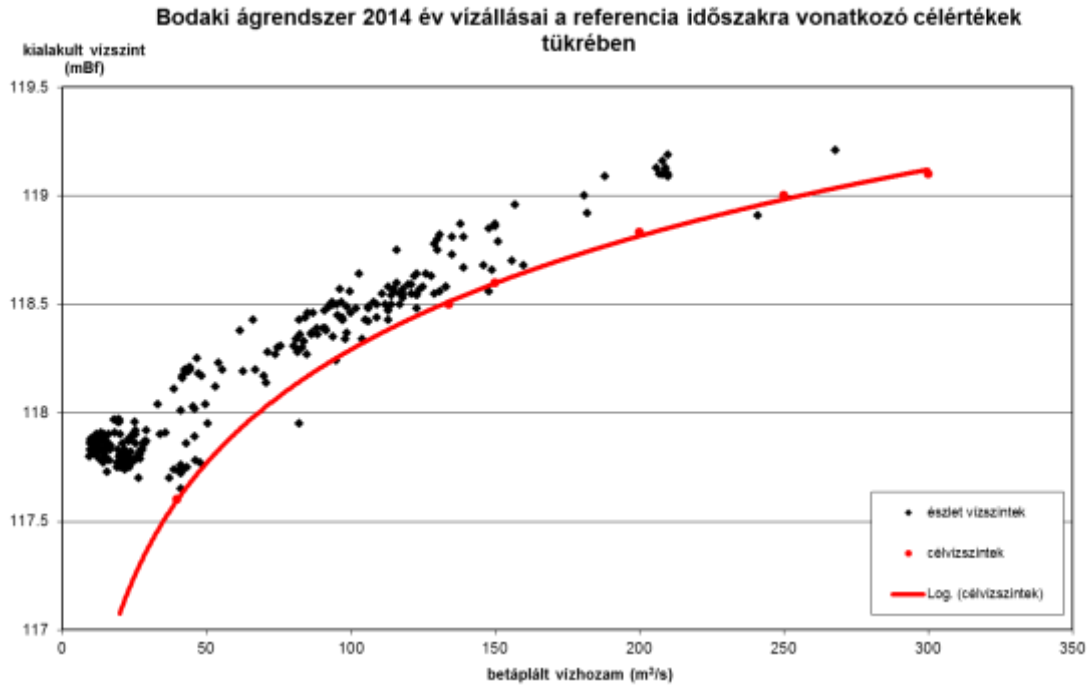
A betáplált vízhozam hatására a Tejfaluszigeti ágrendszerben középvízi tartományban kis mértékben elmaradnak a vízszintek a referencia-értéktől. Cíkolai és Bodaki ágrendszerben a kialakuló vízszintek kissé meghaladják azt.

Tejfaluszigeti ágrendszer 2014 év vizállásai a referencia időszakra vonatkozó célértékek tükrében

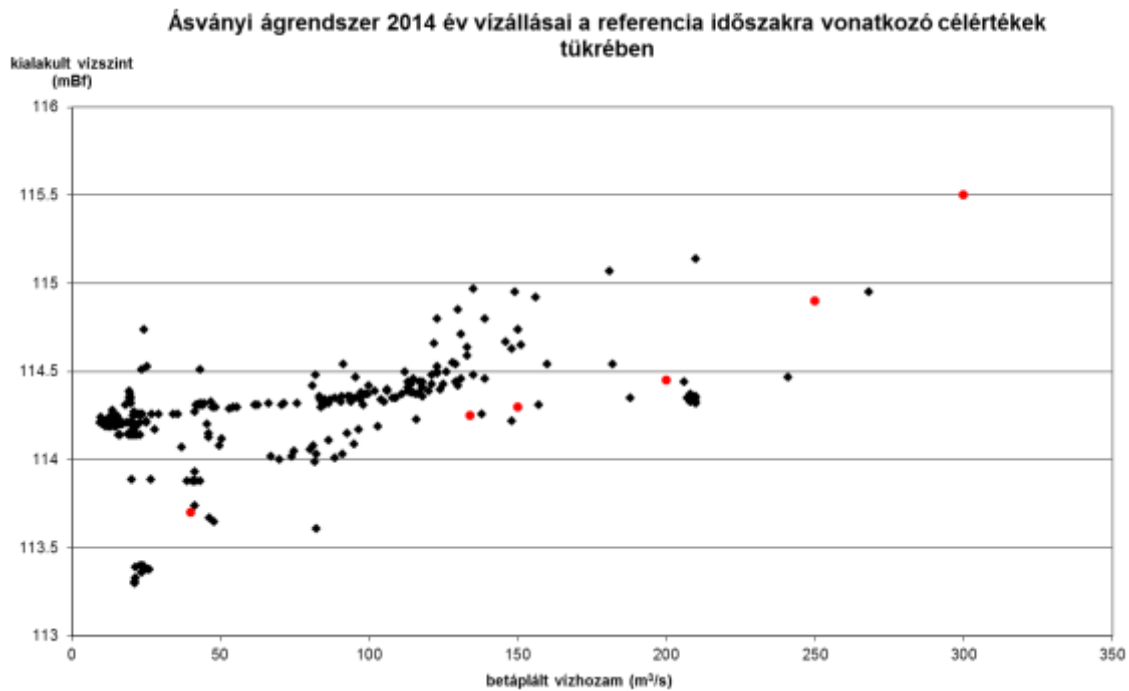

Cikolai ágrendszer 2014 év vizállásai a referencia időszakra vonatkozó célértékek tükrében

Az Ásványi mellékágrendszerben észlelt vízszintek jelentősen szórnak a vízállás – betáplált vízhozam összefüggés alapján meghatározott pontokhoz képest, de jellemzően a görbe felett helyezkednek el. 2014-ben még tartottak azok a kivitelezési munkák, melyek célja a mellékágrendszer rehabilitációja, melynek végrehajtása után lehetőség nyílt a célállapotnak megfelelő üzemeltetésre.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a vízpótlással a jobb parti mellékágrendszer nagy részén kis- és középvízes időszakokban elfogadhatóan illeszkedik a referencia feltételekhez, Az

alsóbb szakaszok esetén a referencia-feltételekhez való közeledés megoldása a folyamatban lévő mellékág-rehabilitáció következtében válik lehetővé.

A Mosoni-Duna vízellátása

A Mosoni-Duna vízellátása a Szivárgó csatornából a VI. zsilipen keresztül lehetséges, Ennek a vízhozamnak a meghatározása a zsilip alatti mérőszelvényénél történik. A bevezetett vízhozam havi jellemzői a következők:

	jan	feb	már	ápr	máj	jun	júl	aug	szep	okt	nov	dec	évi
minimum	8.32	10.70	6.52	6.52	5.23	28.50	27.40	9.75	7.64	5.66	7.32	7.80	5.23
átlag	12.04	12.10	7.23	9.13	20.45	33.19	32.48	24.38	10.75	8.39	10.80	10.04	15.92
maximum	14.20	13.40	10.90	20.70	35.10	37.20	34.50	36.00	18.30	21.20	12.30	10.70	37.20

A Mosoni-Duna vízellátása a hullámtérhez hasonlóan az ideiglenes üzemeltetési szabályzatban foglaltak szerint történik. A vízpótlás az érdekeltek igényeinek figyelembe vételével a Duna vízjárását követi, figyelembe véve az évszakos változásokat is. A vizsgálat időszak nagy részében a folyamatban lévő rehabilitációs beavatkozások miatt módosított vízbetáplálás volt, ami a jellemző értékekben is látható.